

- «У кого мати рідненька, у того вишиванка біленька і голівка гладенька».

Значний національно-виховний потенціал має залучення учнівської молоді до міжпредметного проєкту «Українська вишиванка», який спрямований на збір, узагальнення й систематизацію відомостей про історію української вишивки, про техніки вишивання, кольористику. Здобувачі освіти, готуючи стислі інформаційні довідки про особливості вишивки в різних регіонах України, поповнюють словниковий запас українською лексикою, удосконалюють орфографічні, пунктуаційні навички та вміння.

Здобуті в процесі навчання української мови знання, вміння й навички мають стати запорукою успішного майбутнього випускників, допомогти їм реалізувати себе в житті, стати справжніми носіями національної культури, ініціаторами відновлення, збереження найкращих культурних традицій свого народу.

Майбутнє української нації в руках сучасної молоді, яка вільно оперує українським словом, досконало володіє державною мовою як соціальним капіталом.

Література

1. Етнохата. Прислів'я та приказки українського народу. URL: <https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/poslovitsy-i-pogovorki-ukrainskogo-naroda>
2. Зеліско Л. Крилаті вислови відомих митців. URL: <https://gallery101.com.ua/famous-artists-said>

Ганна Калініна,
*науковий співробітник відділу економіки та
управління загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: karol2017km@gmail.com*

ВИШИВАНКА ЯК СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ Й ВИТВІР МИСТЕЦТВА

Свято вишиванки було започатковане в Україні в м. Чернівці 2006 року. Ініціаторкою стала – студентка, а зараз українська письменниця, журналістка,

громадська діячка, членкиня Національної спілки журналістів України – Леся Воронюк (URL: <https://web.archive.org/web/20160603145116/http://voroniuk.com/>). Ця ідея була проста : обрати день і прийти на лекції в традиційному вбранні, але вона сподобалася однокласникам і викладачам. З роками – ідея стала традицією, яка не прив’язана до державного або церковного свята, яку вподобала й підтримала вже вся Україна.

Щороку кожен третій четвер травня (18 травня) усі українці одягають традиційний національний одяг української культури – вишиванку – проводять флешмоб: коли люди одягаються у вишиванки, фотографуються й викладають світлини в соціальні мережі [1].

Історія створення вишиванки сягає глибокої давнини, навіть пов’язана з Трипільською культурою (бл. 5400 – 2750 до н. е.), на нашій землі має ретроспективу : *становлення* (перші вишивальні школи з’явилися за часів Київської Русі у XI ст., їх започаткувала сестра Ярослава Мудрого, Анна (URL:http://www.alatyr-history.club/?page_id=72), *занепад* (з навалом татаро-монгол у XIII ст. мистецтво вишивання практично не розвивалося), *відродження* («золотий» час вишивання шовковою золотою ниткою в XVI ст.), *трансформації* (розвиток торговельних відносин на території сучасної України у XVI-XVII ст. дещо доповнює майбутню українську вишивку новими візерунками – різноманітними східними рослинами), *переломний момент* в мистецтві вишивання (у XIX столітті з’являється професія вишивальниці), *новаційний аспект розвитку мистецтва вишивання* (у 1821 році на технічній виставці у Франції винайдено й презентовану машинку для вишивки, яка фактично через століття змогла зробити вишитий одяг доступним задоволенням для всіх) й *розквіт* (50-ті рр. XIX й до сьогодні) [2].

Мистецтво вишивання пройшло цікавий і нелегкий історичний розвиток, упродовж якого вишивка стала символом українського народу й невід’ємним атрибутом оздоблення й прикрашання не тільки сорочок (жіночих, чоловічих та дитячих), а й домашнього текстилю (скатертини, простирадла, фіранки, рушники, наволочки для подушок, серветки, килими, гобелени тощо), а також

сакральних речей (риз для священників, підставки під чаші, ікони, скатертини під підсвічники тощо)» [Цит. за: 2]. Це мистецтво на нашій землі має багату історію, мало хто знає імена майстрів, які присвятили своє життя вишивці. Наприклад, Мирослава Кот, Ольга Возниця, Олена Кулинич-Стахурська, професійні художники з вишивки: Ганна Грабовська, Марія Гайда, Олександра Теліженко, інші.

Водночас, упродовж століть мистецтво вишивки «підкорилося» не тільки майстриням-жінкам. Опанували це мистецтво й майстри-чоловіки – *Григорій Гринь, Михайло Покиданець, Григорій Кисіль, Юрій Мельничук, Володимир Жуковець, Андрій Єрмаков, Ніко Лапунов, інші.* [3]. У кожного з майстрів був свій шлях вивчення техніки вишивання: хтось обрав вишивку як професію й присвятив їй все своє життя, а для когось вишивка була хобі, що згодом переросло у захоплення й нову професію. Джерела вивчення вишивки як мистецтва були різні, але всі майстри висновують, « що вишитий орнамент є живим. Він кодує, формує долю, а майстер надає вишивці (особливо рушникам) сакрального значення. Сам же рушник – це сімейний оберіг, що має бути у кожному домі. Він надає енергію» [Цит. за: 3].

Кожен із згаданих чоловіків-майстрів вишивання вкладає в свої роботи не тільки свій час і професійні навички, а й людське тепло, свою «душу». Так, майстер Гринь Г. відомий професіонал своєї справи в Україні. За свою професійну діяльність він створив більше 500 власних орнаментальних тем, а його твори експонувалися в Лейпцигу, Познані, Слуцьку, Полтаві, Києві. Роботи цього майстра зберігаються в Національному музеї Т. Г. Шевченка, Музеї народної архітектури і побуту України Пирогове, Полтавському краєзнавчому музеї, в Музеї декоративного мистецтва у Києві, в Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара».

Майстри Ю. Мельничук й А. Єрмаков є засновниками Центру української вишивки й костюму «Оріяна» (<https://oriyana.org.ua/pro.html>) і студії «Своє. Рідне». Головна мета яких – поширення інформації про український

традиційний одяг й відновлення, збереження й примноження збагачення народного мистецтва вишивання.

Відомий майстер Н. Лапунов у 2017 році в Києві створив гільдію «Золота нитка». Це школа-студія, де всі бажаючі можуть навчитися: українській вишивці, люневільській вишивці, печворку, бісероплетінню. У гільдії майстри створили колекцію дизайнерського одягу «**Nico Lapunov Studio**», яку представили в Барселоні (https://www.generation-i.org/post/niko_lapunov). Окрім цього, майстер Ніко один із перших хто створив серію вишитих мультфільмів: «Де я?», «Вишита молитва», «Моя Україна» (<https://youtu.be/9IMA7awZ6KY>). У липні 2017 року майстром був створений мультфільм, присвячений Дню народженню українського режисера-політв'язня Олега Сенцова (<https://www.youtube.com/@user-iq8jx4px6d>).

Отже, варто зазначити, що мистецтво вишивання є сакральним компонентом і невід'ємним складником своєї ідентичності для українців. Упродовж тисячоліття – це мистецтво зазнало змін й удосконалень, завдяки чому вишивка є самовираженням і самоідентифікацією українського народу.

Література:

1. Калініна, Г. М. *Вишиванка як бренд вільного українського народу*. 2022. URL:<https://undip.org.ua/library/ukraino-moia-vyshyvana-zbirnyk-tez-konferentsii/>
2. Цит. за: Малюга М.М. *Історичний аспект розвитку мистецтва вишиванки на території України*. 2022. URL:<https://undip.org.ua/library/ukraino-moia-vyshyvana-zbirnyk-tez-konferentsii/>
3. Пустіва В. У захоплення немає статі: Що буває, коли за голку беруться чоловіки. 2020. URL:<https://vn.depo.ua/ukr/vn/u-zakhoplennya-nemaie-stati-shcho-buvae-koli-za-golku-berutsya-choloviki-202005191162826>